

INSTITUTE FOR
POLITICAL ECOLOGY

PROTECTING EU VALUES AND FUNDAMENTAL RIGHTS THROUGH PUBLIC
PARTICIPATION AND CIVIL SOCIETY ASSISTANCE IN CENTRAL EUROPE
(PROTEUS)

FUTURES REPORT/IZVJEŠĆE O BUDUĆNOSTI

**Sinteza mapiranja, prekograničnog foruma i
preporuka za demokratsku otpornost u pograničnim
područjima Slovenije i Hrvatske**

Srpanj 2026., Zagreb

G | M | F
Transatlantic
Foundation

Sufinancira
Europska unija

Sufinancirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sažetak

Ovo izvješće predstavlja rezultate projekta [Peripheral Futures](#) koji je istraživao širenje dezinformacija i njihov utjecaj na demokratsko sudjelovanje, okolišnu pravdu i pravednu zelenu tranziciju u pograničnim područjima Slovenije i Hrvatske. Izvješće se temelji na početnom mapiranju organizacija civilnog društva, upitniku kojim su prikupljena njihova iskustva i uvidi s terena te raspravama održanim na prekograničnom forumu IMAGINE. INSPIRE. IGNITE. Forum je okupio mlade, predstavnike civilnog društva, novinare, istraživače i druge stručnjake iz obiju zemalja, omogućivši razmjenu iskustava, zajedničko razmatranje izazova s kojima se suočavaju pogranična područja te promišljanje o mogućim odgovorima na te izazove.

Na temelju prikupljene građe formulirane su preporuke za donositelje odluka, javne institucije, medije i komunikacijske stručnjake, organizacije civilnog društva, lokalne zajednice te financijere. Te preporuke proizlaze iz spoznaje da dezinformacije nisu samo posljedica nedostatka informacija, već se lakše šire ondje gdje nedostaje povjerenja, transparentnosti i mogućnosti za stvarno sudjelovanje u donošenju odluka. Stoga preporuke naglašavaju važnost jasne komunikacije prilagođene lokalnom kontekstu, ranog uključivanja stanovnika, kvalitetnog lokalnog novinarstva, potpore mladima i akterima civilnog društva te dugoročne prekogranične suradnje. Izvješće tako pruža temelj za jačanje demokratske otpornosti i poticanje zajedničkog odgovora na dezinformacije, sukobe vezane uz okoliš i izazove zelene tranzicije u pograničnim regijama.

Kazalo

I Uvod: O projektu Periferne budućnosti	4
II Uvidi iz faze mapiranja	5
III Ključni uvidi stručnjaka: Forum IMAGINE. INSPIRE. IGNITE.	7
Dezinformacije kao društveni problem	8
Okolišne teme kao predmet manipulacije	8
Uloga medija, znanosti i civilnog društva	9
Okolišna pravda kao pitanje moći i povjerenja	9
IV Najvažniji zaključci radnih skupina prekograničnog foruma	10
Okolišna pravda i lokalna okolišna opterećenja	10
Zelena tranzicija, život u ruralnim sredinama i lokalno povjerenje	11
Dezinformacije i javna sfera	11
Sudjelovanje mladih i lokalna demokracija	12
Prekogranična suradnja i pogranična područja	12
V Ključne poruke s foruma	14
VI Preporuke	16
Horizontalna preporuka: jezik kao prostor demokracije	16
Za donositelje odluka i javne institucije	16
Za medije, novinare i komunikacijske stručnjake	17
Za organizacije civilnog društva i aktiviste	18
Za lokalne zajednice, općine i lokalne institucije	18
Za financijere i programe potpore	19

I Uvod: o projektu Periferne budućnosti

Projekt [Peripheral Futures](#), koji se provodi u pograničnim područjima Slovenije i Hrvatske, vodi organizacija Policy Lab (udruga za istraživanje i kulturne aktivnosti) u partnerstvu s Institutom za političku ekologiju (IPE) iz Hrvatske.

Projektom se namjerava ojačati demokratsko sudjelovanje u perifernim pograničnim područjima i odgovoriti na dezinformacije o klimatskim promjenama, pravednoj zelenoj tranziciji te demokratskim vrijednostima i slobodama EU-a, istovremeno pružajući podršku akterima civilnog društva koji se zalažu za te vrijednosti u svojim lokalnim zajednicama. Poseban fokus projekta je na mladima iz lokalnih zajednica koji mogu biti nositelji promjena koje mogu značajno doprinijeti razvoju otvorenijih, uključivijih i otpornijih zajednica.

Zbog ograničene medijske pozornosti, slabije institucionalne podrške te veće udaljenosti od nacionalnih i europskih rasprava, pogranična su područja često izložena manipulativnim narativima. Ti narativi mogu prikazati zelenu tranziciju, klimatsko djelovanje, angažman civilnog društva ili demokratske vrijednosti kao nešto strano, nametnuto ili kao prijetnju lokalnom načinu života. Takvi se narativi osobito šire ondje gdje ljudi nemaju pristup jasnim informacijama, gdje je povjerenje u institucije nisko te gdje stanovnici imaju osjećaj da se odluke donose bez njihova sudjelovanja.

Izvešće o budućnosti objedinjuje nalaze mapiranja organizacija civilnog društva i rezultate ankete, ključne zaključke s prekograničnog foruma IMAGINE. INSPIRE. IGNITE. te preporuke za različite skupine dionika. Izvešće je namijenjeno organizacijama civilnog društva, kreatorima politika, medijima, lokalnim institucijama, zakladama i drugim akterima aktivnima u područjima demokratskog sudjelovanja, zelene tranzicije, okolišne pravde i otpornosti na dezinformacije. Umjesto nuđenja konačnih odgovora, ono sažima iskustva, pitanja i prijedloge proizašle iz zajedničkog procesa u kojem su sudjelovali dionici iz Slovenije i Hrvatske.

Organizacija i održavanje prekograničnog foruma *IMAGINE. INSPIRE. IGNITE.* u Krškom predstavljali su ključan način provedbe projektnih ciljeva u praksi. Forum, održan u svibnju 2026., okupio je 35 sudionika iz Slovenije i Hrvatske, uključujući mlade predstavnike civilnog društva, novinare, istraživače i druge stručnjake. Forum je osmišljen kao prostor za razmjenu iskustava, međusobno učenje i zajedničko promišljanje o izazovima vezanim uz dezinformacije, okolišnu pravdu i demokratsko sudjelovanje. Također je omogućio umrežavanje pojedinaca i organizacija koji se suočavaju sa sličnim problemima s obje strane granice.

Izvešće također uključuje nalaze iz faze mapiranja te predstavlja ključne uvide stručnjaka i zaključke radnih skupina s foruma. Zaključuje se ključnim porukama i preporukama koje mogu poslužiti kao polazište za daljnji rad, prekograničnu suradnju i jačanje demokratske otpornosti u pograničnim područjima Slovenije i Hrvatske.

II Uvidi iz faze mapiranja

Uoči foruma provedeno je mapiranje organizacija civilnog društva u pograničnim područjima Slovenije i Hrvatske. Identificiranim organizacijama poslan je upitnik kako bismo bolje razumjeli njihova iskustva sa širenjem dezinformacija, teme koje smatraju najpodložnijima manipulaciji te pitanja koja drže važnima za zajedničku raspravu. Rezultati mapiranja i upitnika poslužili su kao temelj za izradu programa foruma.

U mapiranje je bilo uključeno ukupno 80 organizacija s obje strane granice. Odabrane su na temelju djelovanja u perifernim i pograničnim područjima, neovisnog i neprofitnog karaktera organizacija civilnog društva, fokusa na rad s mladima te aktivnosti provedenih tijekom protekle godine. Kriteriji odabira također su uključivali pristup „odozdo prema gore”, zagovaranje demokratskih vrijednosti, promicanje sudjelovanja javnosti u demokratskim procesima te bavljenje problemom dezinformacija – posebice onih vezanih uz klimatske promjene i pravednu zelenu tranziciju. Na upitnik o uvjetima rada, odnosima s lokalnim vlastima te izazovima i slučajevima dezinformacija u pograničnim područjima odgovorili su predstavnici 20 slovenskih i 18 hrvatskih organizacija i inicijativa civilnog društva – ukupno 38 organizacija.

Rezultati ankete otkrili su da se organizacije susreću s dezinformacijama u širokom rasponu područja. Često spominjane teme uključivale su ljudska prava i demokraciju, pravednu zelenu tranziciju, klimatske promjene, kulturu i djelovanje organizacija civilnog društva. Osim specifičnih tematskih izazova, ispitanici su istaknuli šire društvene trendove koji ometaju njihov rad: pad javnog povjerenja, rastuću društvenu polarizaciju, smanjenje demokratskog prostora, nedostatak osoblja i smanjenu financijsku stabilnost. Sudionici su posebno naglasili problem dezinformacija u vezi s pitanjima zaštite okoliša i razvoja. Identificirali su problematične slučajeve u kojima su investicijski ili razvojni projekti popraćeni jednostranim informacijama, pritiskom na lokalne zajednice ili predstavljanjem inicijativa civilnog društva kao prepreka razvoju. Organizacije za zaštitu okoliša i lokalne inicijative često se nađu u poziciji u kojoj se, uz svoj zagovarački rad, moraju istovremeno suprotstaviti pokušajima diskreditacije, kao i rješavati pojednostavljenja i manipulativna tumačenja svojih aktivnosti. Nadalje, od njih se često očekuje da posjeduju dubinsko stručno znanje u pravnim ili tehničkim pitanjima i da reagiraju na dezinformacije, iako to izlazi izvan njihove osnovne uloge.

Društvene mreže označene su od većine sudionika kao glavni kanal širenja dezinformacija. Te platforme nisu samo prostori u kojima se isprepliću točne i netočne informacije, već i okruženja u kojima algoritmi nagrađuju sadržaj koji izaziva snažne emocije, potiče sukobe i djeluje polarizirajuće. Kao značajni izvori dezinformacija istaknuti su i lokalni mediji te politički pristrani internetski portali. Ispitanici su posebno ukazali na selektivno izvještavanje, senzacionalizam i objavljivanje informacija bez odgovarajuće provjere. Dezinformacije se obično ne pojavljuju u obliku potpuno izmišljenih priča, već kao jednostrana tumačenja događaja, izostavljanje konteksta ili naglašavanje samo određenih aspekata neke teme. Istodobno, odgovori su pokazali da se dezinformacije ne šire samo putem medija ili političkih aktera; važnu ulogu imaju i neformalni kanali – poput glasina, komentara na društvenim mrežama i svakodnevnih razgovora unutar lokalnih zajednica. Osobito u manjim sredinama, djelomične ili neprovjerene informacije mogu se brzo prihvatiti kao istina. Stoga su ispitanici naglasili da je borba protiv dezinformacija usko povezana s medijskom i digitalnom pismošću, povjerenjem izgrađenim u lokalnoj zajednici kao i s općim povjerenjem u institucije te kvalitetom javne komunikacije.

S obje strane granice primjećeno je značajno preklapanje u odabiru tema koje su postale programska okosnica Foruma. Među najčešće spominjanim temama našle su se uloga civilnog društva, dezinformacije i medijska pismenost, uključivanje mladih u procese donošenja odluka, pitanja zaštite okoliša te prekogranična suradnja. Primjećen je i snažan manjak suradnje između Hrvatske i Sloveniju u posljednjim godinama te izrazita želja za razmjenom iskustava, upoznavanjem novih partnera i uspostavljanjem dugoročne suradnje između organizacija iz Slovenije i Hrvatske. Organizacije nisu tražile samo prostor za raspravu, već platformu za praktično učenje, umrežavanje i zajedničko osmišljavanje rješenja. Upravo su te potrebe i očekivanja poslužile kao polazište za koncipiranje foruma.

III Ključni uvidi stručnjaka: Forum IMAGINE. INSPIRE. IGNITE.

Pitanja dezinformacija, okolišne pravde i demokratskog sudjelovanja previše su složena da bi se mogla razumjeti kroz samo jednu disciplinu ili vrstu iskustva. Stoga smo forum osmislili kao prostor susreta različitih perspektiva – od novinarstva i provjere činjenica do istraživanja, komunikacije, aktivizma i rada s lokalnim zajednicama.

U prvom dijelu programa svoja su stajališta predstavili:

- Ivana Živković (Klimatski portal / Faktograf, Hrvatska) i
- Filip Muki Dobranić (Danes je nov dan, Slovenija)

koji se u svom novinarskom radu bave klimatskim promjenama i pitanjima okoliša, provjerom činjenica, medijskom pismenošću, utjecajem digitalnih platformi na javni diskurs te jačanjem aktivnog građanstva i demokratskog sudjelovanja.

Drugog dana foruma održana je rasprava u kojoj su sudjelovali:

- Ana Brakus (Faktograf, Hrvatska),
- Zoran Fijavž (Mirovni institut / The Peace Institute, Slovenija),
- Monika Weiss (novinarka, Slovenija),
- Luka Kerečin (stručnjak za komunikacije, Hrvatska) i
- Jasmina Jerant (Eko Anhovo, Slovenija).

Rasprava je okupila stručnjake iz područja istraživanja, novinarstva, komunikacije i aktivizma te ponudila uvid u različite načine suočavanja s dezinformacijama i okolišnim sukobima. Pritom je istaknuta snažna povezanost pitanja dezinformacija, okolišne pravde i demokratskog sudjelovanja. U nastavku donosimo ključne spoznaje proizašle iz razgovora i rasprava održanih na forumu

Dezinformacije kao društveni problem

Jedan od ključnih zaključaka foruma bio je da dezinformacije nisu nova pojava; promijenile su se, međutim, metode njihova širenja i narativi kojima se pristupa javnosti. Dok su se klimatske promjene u prošlosti često izravno nijekale, danas prevladavaju sofisticiraniji pristupi: sijanje sumnje, odgađanje djelovanja za budućnost ili skretanje pozornosti na druge teme. Umjesto nijekanja problema, sve se češće relativizira njegova hitnost ili se potkopava povjerenje u predložena rješenja i institucije zadužene za njihovu provedbu. Takav neprijateljski društveni kontekst uvelike otežava rad i stjecanje povjerenja u lokalnim zajednicama u kojima se nerijetko u različitim varijantama i intenzitetima pojavljuje fenomen *state capture* a vladavina prava koristi kao izgovor moćnijim ekonomskim i političkim akterima da definiraju razvojni smjer i određuju karakter lokalne demokracije.

Govornici su istaknuli pojavu takozvane „ekonomije reakcija“, u kojoj digitalne platforme potiču brze odgovore i emocionalne reakcije umjesto promišljanja, provjere činjenica i dubinske rasprave. Društvene mreže nagrađuju sadržaj koji izaziva bijes, strah ili ogorčenost, dok složena objašnjenja i provjerene informacije teško dopiru do publike. U takvom se okruženju dezinformacije šire brže od provjerenih informacija. Nove tehnologije – posebice generativna umjetna inteligencija – predstavljaju poseban izazov jer su drastično smanjile troškove i ubrzale proizvodnju manipulativnog sadržaja. Ipak, stručnjaci su naglasili da je riječ prvenstveno o društvenom, a ne tehnološkom problemu. Lokalne zajednice nisu uvijek sposobne prepoznati pouzdane izvore informacija i poticati okruženje utemeljeno na povjerenju i kritičkom razmišljanju.

Okolišna pitanja kao meta manipulacije

Pitanja zaštite okoliša često zadiru u snažne gospodarske interese, zbog čega su osobito podložna manipulacijama i dezinformacijama. Rasprava je pokazala da se mnogi sukobi vezani uz energetske, infrastrukturne ili gospodarske projekte ne odvijaju samo putem tehničkih argumenata, već i kroz kontrolu javnog diskursa te oblikovanje prevladavajućih narativa.

Govornici na forumu istaknuli su da se klimatska pitanja sve češće prikazuju kao ideološki projekti iza kojih stoje političke i gospodarske elite ili vanjski akteri, umjesto kao pitanja od općeg javnog interesa. Takvi narativi nastoje stvoriti razdor između lokalnih zajednica i inicijativa za zaštitu okoliša, čime se slabi potpora mjerama za ublažavanje klimatskih promjena. Slični se primjeri bilježe i u Sloveniji i u Hrvatskoj. Lokalne su zajednice pritom posebno ranjive jer dezinformacije često imaju izravne posljedice na njihovu kvalitetu života, zdravlje ili budući lokalni razvoj. Primjeri iz Anhova, Zaboka, jadranske regije i drugih područja pokazuju da se stanovnici često nalaze uhvaćeni između oprečnih informacija, dok institucije i mediji na promjene reagiraju sporije nego što se odvijaju sami procesi u okolišu.

Uloga medija, znanosti i civilnog društva

Između govornika je postignuta suglasnost se borba protiv dezinformacija ne može osloniti isključivo na provjeru činjenica. Ključnu ulogu tu imaju kvalitetno i neovisno novinarstvo, pristup informacijama, medijska pismenost i jačanje povjerenja među različitim društvenim akterima. Lokalni mediji i novinari posebno su važni jer razumiju kontekst zajednice i mogu dugoročno pratiti priče koje se na nacionalnoj razini često zanemaruju.

Rasprava je također pokazala da znanstvene činjenice same po sebi često nisu dovoljne za učinkovitu i jasnu komunikaciju. Iako znanost pruža ključne podatke o klimatskim promjenama i rizicima za okoliš, mnoge poruke ne dopiru do ljudi zbog složenog jezika, nedostatka povjerenja ili izostanka poveznice sa svakodnevnim iskustvima. Stoga je nužna suradnja znanstvenika, novinara i organizacija civilnog društva u oblikovanju poruka koje su razumljive i relevantne.

Nekoliko je govornika istaknulo da ljudi svijet često tumače kroz priče. Učinkovita komunikacija stoga ne počiva samo na iznošenju podataka i činjenica, već i na sposobnosti povezivanja informacija s iskustvima, vrijednostima i svakodnevnim životom ljudi. Način na koji se priča ispriča često određuje hoće li poruka doprijeti do publike i potaknuti razumijevanje ili će ostati nezapažena. Stvaranje poticajnih narativa koji osnažuju lokalnu zajednicu i izgradnju povjerenja neophodno je za zaštitu javnog interesa ili obranu od štetnih investicija koji mogu nepovratno uništiti ekosustav ili javnu infrastrukturu.

Kao obećavajući pristup predstavljeno je i novinarstvo usmjereno na rješenja; ono ne samo da ukazuje na probleme, već traži konkretne odgovore, primjere dobre prakse i provediva rješenja. Umjesto da kod javnosti stvara osjećaj nemoći, takav stil komunikacije potiče uvjerenje da su promjene moguće čak i kada je riječ o složenim pitanjima zaštite okoliša. Prikazivanjem uspješnih lokalnih primjera može se potaknuti veći građanski angažman te ublažiti osjećaj iscrpljenosti, cinizma i beznađa. Međutim, ostaje izazov kako stvoriti uvjete kroz koje je moguće postići ali i održavati otpornost zajednice, gdje izgradnja povjerenja igra nezaobilaznu ulogu kod konsolidacije demokratskog upravljanja.

Okolišna pravda kao pitanje moći i povjerenja

Rasprava je pokazala i da se pitanja okolišne pravde ne mogu razumjeti isključivo kroz prizmu zaštite okoliša, financijskih ili tehničkih aspekata. U središtu mnogih sukoba nalaze se odnosi moći koji uključuju investitore, državu, medije i lokalne zajednice. Ti sukobi često suprotstavljaju aktere koji raspolažu financijskim, političkim i komunikacijskim resursima zajednicama koje imaju znatno manje mogućnosti utjecaja na javni diskurs. U većini slučajeva sa obje strane granice, ne postoji dovoljan stupanj građanske kontrole u sustavima upravljanja javnim resursima ili javnom infrastrukturu.

Nekoliko je govornika također istaknulo podjelu između središta i periferije. Lokalno stanovništvo često ima osjećaj da se odluke donose bez njihova sudjelovanja te da njihova iskustva nisu adekvatno zastupljena u medijima ili političkim procesima. Takvo nepovjerenje stvara okruženje u kojem se dezinformacije lakše šire i ukorjenjuju.

Stoga je na forumu naglašeno da je izgradnja povjerenja između zajednica, medija, znanstvene zajednice i donositelja odluka ključan preduvjet za uspješno suočavanje kako s dezinformacijama, tako i s okolišnim izazovima. To ne podrazumijeva samo provjeru vjerodostojnosti određenih informacija, već i sposobnost prepoznavanja pouzdanih izvora, odnosa i institucija na koje se ljudi mogu osloniti. Okolišna pravda nije samo pitanje zaštite prirode; ona je i pitanje demokracije, pristupa informacijama te mogućnosti sudjelovanja ljudi u donošenju odluka koje utječu na njihove živote.

IV Najvažniji zaključci radnih skupina prekograničnog foruma

Radne skupine predstavljale su završnu fazu foruma i osmišljene su kao prostor za aktivnu suradnju među mladim sudionicima iz različitih organizacija i inicijativa civilnog društva u Sloveniji i Hrvatskoj, uključujući Forum za jednakopravan razvoj, Zelenu akciju, Mladi za klimatsku pravdu i Forum za slobodu obrazovanja. Cilj radnih skupina nije bio samo sažeti sadržaj prethodnih predavanja i rasprava, već omogućiti mladima – oslanjajući se na ono što su čuli, vlastita iskustva i znanje o lokalnim kontekstima – da zajedno razmišljaju o ključnim izazovima i potencijalnim odgovorima na njih.

Rad je bio organiziran u pet tematskih skupina: ekološka pravda, zelena tranzicija, dezinformacije, sudjelovanje mladih i prekogranična suradnja.

Svaka se skupina bavila odabranom temom iz perspektive lokalnih zajednica, demokratskog donošenja odluka i otpornosti na manipulativne narative. Sljedeći odlomak sažima ključne točke koje su proizašle iz grupnog rada i zajedničke prezentacije nalaza.

Okolišna pravda i lokalna okolišna opterećenja

Rasprava je pokazala da posljedice okolišnih i klimatskih kriza nisu ravnomjerno raspoređene. Primjeri poput poplava u Sloveniji, potresa u Maroku i rudarskih aktivnosti u Boru (Srbija) ukazali su na to da okolišne promjene, prirodne katastrofe i razvojni projekti često najteže pogađaju najranjivije zajednice koje imaju najmanje mogućnosti utjecati na donošenje odluka ili se učinkovito nositi s njihovim posljedicama. Vrlo je često i sam odabir lokacije za novu investiciju usmjeren prema siromašnijim područjima sa većom nezaposlenošću i posljedično manjom autonomijom lokalne zajednice. Sudionici su istaknuli gubitak domova, oštećenja infrastrukture, degradaciju okoliša, onečišćenje te utjecaj na zdravlje i kvalitetu života stanovnika.

Posebno je naglašeno da okolišne krize ne pogađaju samo ljude, već i šire društveno i prirodno okruženje. Posljedice se očituju u gubitku bioraznolikosti, degradaciji tla i vodnih resursa, padu kvalitete životnog okruženja te narušavanju društvene kohezije unutar pogođenih zajednica. Stoga prirodne katastrofe i zahvati u okoliš često otkrivaju, produbljuju i povećavaju već postojeće društvene nejednakosti.

Ključni zaključak rasprave bio je da ekološki problemi često ne nestaju kada splasne medijska pozornost. Njihove posljedice najsnažnije osjećaju ranjive skupine stanovništva, koje istovremeno imaju manje mogućnosti i resursa za organiziranje u građanske inicijative, pristup donositeljima odluka ili učinkovito zastupanje vlastitih interesa. Posljedice prirodnih katastrofa i zahvata u okoliš mogu trajati godinama, dok sanacija okoliša, obnova infrastrukture i potpora pogođenim zajednicama često zaostaju za stvarnim potrebama. Sudionici su istaknuli da je dugoročno praćenje utjecaja na okoliš često nedostatno te da se javni diskurs brzo okreće drugim temama nakon što početni interes oslabi.

Rasprava je također otvorila pitanje odnosa između gospodarskog razvoja, prava radnika i zaštite okoliša. Primjer rudarskih aktivnosti u Boru pokazao je da troškove, rizike i štete razvojnih projekata često snose lokalno stanovništvo, radnici i okoliš, dok koristi nisu ravnomjerno raspoređene. Stoga su sudionici naglasili da svaka rasprava o razvoju mora obuhvatiti i pitanja odgovornosti, transparentnosti te dugoročnih utjecaja na zajednice.

Lokalne zajednice, organizacije civilnog društva, istraživači, mediji i javne institucije prepoznati su kao ključni dionici u rješavanju ovih pitanja. Posebno važnima ocijenjeni su jačanje suradnje između pogođenih stanovnika i stručne zajednice te poboljšanje komunikacije o povezanosti klimatskih promjena, rizika za okoliš i društvene nejednakosti. Veća osviještenost i pristup razumljivim informacijama prepoznati su kao ključni preduvjeti za informiranije i pravednije donošenje odluka o budućem razvoju lokalnih područja.

Zelena tranzicija, život u ruralnim sredinama i povjerenje u zajednici

Sudionici su istaknuli da klimatske promjene i zelena tranzicija često nisu među prioritetima građana, osobito kada se suočavaju s drugim društvenim ili gospodarskim izazovima. Naglasili su da mnogi pojmovi povezani sa zelenom tranzicijom izazivaju otpor kod određenih dijelova javnosti ili se povezuju s ograničenjima, zabranama i dodatnim troškovima. Problem često ne leži samo u nedostatku informacija, već i u načinu na koji se one komuniciraju. Sudionici su naglasili potrebu za pronalaženjem novog jezika i pozitivnih narativa koji povezuju klimatske promjene i zelenu tranziciju sa svakodnevnim iskustvima ljudi. U tom kontekstu smatraju posebno važnim povezati klimatske promjene sa stvarnim lokalnim posljedicama – poput poplava i drugih ekstremnih vremenskih pojava – te predstaviti provediva rješenja i alternative. Stvaranje nove javne infrastrukture koja se može nositi sa posljedicama klimatskih promjena na život lokalne zajednice istaknuto je kao važan imperativ.

Umjesto komunikacije koja se prvenstveno temelji na isticanju opasnosti i katastrofičnih scenarija, sudionici su se zalagali za konstruktivniji pristup. Među predloženim rješenjima istaknuli su prikazivanje primjera dobre prakse i priča o zajednicama koje se uspješno prilagođavaju klimatskim promjenama, korištenje umjetnosti u javnim prostorima te organizaciju javnih događanja i rasprava koje potiču izravnu interakciju ili suradnju među različitim skupinama stanovnika.

Poseban naglasak stavljen je na uključivanje skupina koje javnost često doživljava kao protivnike zelene tranzicije, poput poljoprivrednika, radnika i stanovnika ruralnih područja. Prema mišljenju sudionika, dugoročni uspjeh zelene tranzicije ponajviše ovisi o tome hoće li je ljudi doživljavati kao nešto praktično, pravedno i relevantno za njihov svakodnevni život.

Dezinformacije u javnom prostoru

Polazišna točka u raspravi bila je da se lokalne zajednice ne mogu se promatrati kao homogene skupine. Različiti dijelovi zajednice imaju različite razine pristupa informacijama i utjecaja na procese donošenja odluka, kao i različite interese i iskustva. Posebno su ranjive skupine koje su već društveno ili politički marginalizirane i koje se teže mobiliziraju. Sudionici su istaknuli da takve okolnosti lako dovode do neravnoteže moći, stvarajući pogodno tlo za širenje dezinformacija i manipulaciju. Takav društveni kontekst često ne dopušta da se zaštite i osiguraju interesi ranjivijih skupina.

Dio rasprave bio je usmjeren na pitanje pristupa informacijama i stručnom znanju. Sudionici su ukazali na to da stanovnici često teško procjenjuju kome vjerovati i tko snosi odgovornost za određene odluke. Stoga su, uz jačanje digitalne i medijske pismenosti, naglasili važnost provjere činjenica, prepoznavanja izvora informacija te boljeg razumijevanja aktera koji oblikuju javni diskurs na lokalnoj razini.

Sudionici su primijetili da angažman zajednice često ostaje na razini formalnih konzultacija, bez jasnog utjecaja na stvarne odluke. Stoga su istaknuli važnost participativnih metoda koje ljudima omogućuju aktivniju ulogu u prepoznavanju problema i osmišljavanju rješenja. Jedan od prijedloga uključivao je vijeća građana ili građanske porote u kojima reprezentativni uzorak stanovnika raspravlja o određenim pitanjima i formulira preporuke za donositelje odluka.

Rasprava je također otvorila pitanje dugoročne održivosti inicijativa civilnog društva. Sudionici su istaknuli da, iako mnogi projekti rezultiraju vrijednim znanjem, istraživanjima i iskustvima, ti se ishodi često ne čuvaju sustavno niti postaju dostupni drugima nakon završetka financiranja. Zbog nedostatka vremena, osoblja i resursa organizacije često prelaze s jednog projekta na drugi, što dovodi do gubitka institucionalnog pamćenja i propuštanja prilike za nadogradnju već ostvarenih rezultata. Stoga je prepoznata potreba za boljim dokumentiranjem, razmjenom i očuvanjem znanja među organizacijama i zajednicama.

Sudjelovanje mladih i lokalna demokracija

Rasprava je otvorila pitanje u kojoj su mjeri mladi uključeni u procese donošenja odluka te omogućuju li im postojeći mehanizmi sudjelovanja da doista utječu na svoje lokalne zajednice. Sudionici su istaknuli da mnogi oblici angažmana ostaju uglavnom simbolični, dok mladi često imaju ograničene mogućnosti za sudjelovanje u kreiranju odluka ili razvijanje vlastitih inicijativa. Posebno su naglasili razliku između sudjelovanja potaknutog interesima i inicijativama mladih te sudjelovanja koje je prvenstveno strukturirano kroz institucionalne ili projektne okvire. Indikativno je i da kod mladih ne postoji uvijek isti stupanj inicijative ili svijest da se u nepovoljnim okolnostima moraju sami izboriti za svoje učešće, ponekad i mimo ili umjesto institucionalnih formata koji su definirani pojedinačnim interesima. To uvelike ovisi o razumijevanju da demokratska postignuća nisu nepovratna i da ako se ne održavaju i regeneriraju mogu voditi prema regresiji koja zahtijeva nove društvene borbe.

Rasprava je također ukazala na znatne razlike među različitim sredinama. Dok veći gradovi mladima često nude više prilika za angažman, zapošljavanje i društveno uključivanje, mnoga manja mjesta i ruralna područja suočavaju se s nedostatkom prostora, programa i zajednica koje pružaju podršku. Sudionici su istaknuli da se mladi u nekim sredinama teško izbore za prostor namijenjen alternativnim idejama, kulturnim aktivnostima ili društvenom angažmanu – što je situacija koja može dovesti do pasivnosti, iseljavanja ili osjećaja da su promjene nemoguće.

Kao značajan izazov istaknuti su i međugeneracijski odnosi moći. U mnogim lokalnim zajednicama ključne odluke i dalje donose starije generacije, dok se na ideje i inicijative mladih često gleda sa skepticizmom ili ih se odbacuje kao manje važne. To često može smanjiti spremnost mladih na sudjelovanje i narušiti njihovo povjerenje u demokratske procese.

Među predloženim rješenjima sudionici su istaknuli važnost poticajnog okruženja za samoorganizirane inicijative mladih, dostupnih prostora za druženje i kreativne aktivnosti te većih mogućnosti za razvoj vlastitih projekata. Također su naglasili potrebu za boljim informiranjem mladih o njihovim pravima, mogućnostima financiranja i radu organizacija civilnog društva. Kao posebno obećavajući pristupi izdvojeni su participativno budžetiranje, predstavljanje primjera dobre prakse te izravno uključivanje mladih u rasprave o tome na koji način žele sudjelovati u oblikovanju svojih zajednica.

Prekogranična suradnja i pogranična područja

Premda je rasprava u ovoj grupi pokazala je veliko preklapanje i sličnosti između okolišnih, demokratskih i drugih društvenih izazova sa obje strane granice, ali i odsustvo suradnje između tih lokalnih zajednica. Naime, unatoč zemljopisnoj blizini, zajednice često djeluju unutar različitih institucionalnih, političkih i financijskih okvira, što otežava razvoj zajedničkih inicijativa i dugoročnih partnerstava.

Kao ključni izazovi istaknute su razlike u zakonodavstvu, upravnim postupcima i sustavima financiranja. Organizacije i inicijative s obje strane granice često se susreću s različitim uvjetima rada, što otežava planiranje i provedbu zajedničkih aktivnosti. Istodobno, indikativno je i da mnoge od tih lokalnih zajednica doživljavaju sudbinu periferije gdje se vitalna pitanja važna za njihov život i razvoj često ne prepoznaju kao prioritete na nacionalnoj razini.

Komunikacija je bila još jedna važna tema rasprave. Sudionici su primijetili da jezik kojim se koriste projekti, institucije i organizacije često nije dovoljno pristupačan ni relevantan za lokalno stanovništvo. Osim jezičnih

razlika između dviju zemalja, naglasili su potrebu za razumljivijim i lokalno utemeljenim pristupom komunikaciji – onim koji potiče veće uključivanje zajednice i bolje razumijevanje zajedničkih izazova.

Posebna pozornost posvećena je vidljivosti lokalnih priča. Sudionici su istaknuli da brojna iskustva, inicijative i pitanja ostaju ograničena na specifična lokalna okruženja, iako bi mogla biti relevantna i za druge zajednice. Nedostatak zajedničkih komunikacijskih kanala, medijske popraćenosti i sustavne razmjene informacija često znači da se slični problemi rješavaju izolirano, bez učenja iz iskustava drugih. Često se naglašavala potreba za stvaranjem novih prostora za razmjenu znanja i iskustava te za razvojem zajedničkih komunikacijskih platformi koje bi povezivale zajednice s obje strane granice. Indikativno je međutim da i razvoj takvih prostora i platformi sam po sebi nije dovoljan da osigura utjecaj ili određena prava pa se kao relevantnim pitanje postavlja pitanje društvene i političke samo-organizacije.

Rasprava se dotaknula i pitanja društvene infrastrukture u pograničnim područjima. Sudionici su istaknuli da su organizacije civilnog društva, neformalne inicijative i prostori zajednice ondje često slabije razvijeni nego u velikim urbanim središtima. Gospodarska neizvjesnost, demografske promjene i ograničeni resursi mogu smanjiti spremnost ljudi na sudjelovanje u javnim raspravama ili aktivnostima zagovaranja. Osim toga, u malim sredinama konsolidirani odnosi moći teško se i sporo mijenjaju pa je pitanje društvenog angažmana često ograničeno političkim i ekonomskim interesima i konfiguracijama koje demotiviraju ljude da se više izlože i ugroze svoju egzistenciju. Posljedično, mnoge se zajednice suočavaju s poteškoćama pri pokretanju zajedničkih inicijativa i uspostavljanju dugoročnih oblika suradnje.

Kako bi odgovorili na te izazove, sudionici su predložili intenziviranje međusobnog učenja među organizacijama i zajednicama, sustavno prikupljanje informacija o lokalnim potrebama, razvoj zajedničkih komunikacijskih kanala te stvaranje prostora za susrete i dijalog. Naglasili su važnost uspostave zajedničkog polazišta – odnosno zajedničkih tema – oko kojih se može graditi suradnja različitih dionika. Pritom su istaknuli važnost neovisnog vođenja procesa (facilitacije), uloge lokalnih aktera od povjerenja te osiguravanja praktičnih uvjeta za sudjelovanje, poput vremena, prostora, sredstava za putne troškove, skrbi o djeci i drugih oblika podrške.

V Ključne poruke s Foruma

1. Dezinformacije nisu prvenstveno tehnološki već društveni problem

Iako nove tehnologije i umjetna inteligencija olakšavaju stvaranje manipulativnog sadržaja, dezinformacije se najuspješnije šire ondje gdje nedostaje povjerenja, kvalitetnih informacija i prostora za promišljenu javnu raspravu.

2. Pitanja okoliša neraskidivo su povezana s pitanjima demokracije.

Rasprave o energetici, prostornom planiranju, klimatskim promjenama ili razvoju nisu tek tehnička pitanja. One uključuju pitanja moći, pristupa informacijama, sudjelovanja i utjecaja različitih društvenih skupina na odluke koje oblikuju njihovu budućnost.

3. Lokalne zajednice moraju biti uključene u ranoj fazi, a ne tek nakon što su odluke već donesene.

Mnogi sukobi proizlaze iz dojma da se stanovnici uključuju prekasno ili tek simbolično. Sudjelovanje zahtijeva rano uključivanje, pristup razumljivim informacijama i stvarnu mogućnost utjecaja na odluke.

4. Same činjenice nisu dovoljne

Učinkovita komunikacija ne temelji se isključivo na podacima i stručnim argumentima. Svijet razumijemo putem priča, iskustava i odnosa povjerenja. Stoga je način na koji komuniciramo često jednako važan kao i sadržaj same poruke

5. Zelena tranzicija zahtijeva pozitivnije i uključivije načine komunikacije.

Komunikacija koja se prvenstveno temelji na upozorenjima o katastrofi i pozivima na žrtvu često pojačava osjećaj nemoći. Veću pozornost treba posvetiti prikazivanju rješenja, najboljih praksi i konkretnih koristi koje promjene donose lokalnim zajednicama.

6. Mladi nisu samo ciljna skupina, već važni su-kreatori promjena.

Mladi žele sudjelovati u oblikovanju budućnosti svojih zajednica, no često nailaze na ograničene mogućnosti za uključivanje. Potrebni su mehanizmi koji omogućuju stvaran utjecaj, a ne tek simbolično sudjelovanje.

7. Prekogranična suradnja povećava otpornost zajednice.

Pogranična područja Slovenije i Hrvatske suočavaju se s brojnim sličnim izazovima. Razmjena iskustava, povezivanje organizacija i uzajamno učenje mogu doprinijeti učinkovitijem odgovoru na dezinformacije, sukobe vezane uz okoliš i demokratske izazove.

8. Način na koji govorimo o klimatskim promjenama, demokraciji i zelenoj tranziciji utječe na to kako ih ljudi razumiju.

Jezik koji se oslanja na lokalna iskustva, koristi razumljive izraze i naglašava rješenja može potaknuti veće povjerenje i suradnju.

VI Preporuke

Na temelju rezultata mapiranja, stručnih uvida i rasprava u radnim skupinama foruma, formulirali smo preporuke za jačanje demokratske otpornosti, suzbijanje dezinformacija i osiguravanje pravedne zelene tranzicije u pograničnim područjima Slovenije i Hrvatske. Naše se preporuke temelje na trima ključnim načelima: potrebi za ponovnom izgradnjom povjerenja, važnosti korištenja pristupačnog jezika bliskog lokalnoj sredini te nužnosti da ljudi imaju stvaran utjecaj na odluke koje oblikuju njihove živote. Naposljetku, dezinformacije se šire ne samo zbog nedostatka informacija, već i ondje gdje se ljudi ne osjećaju saslušanim, gdje procesima nedostaje transparentnosti te gdje ne mogu sudjelovati u oblikovanju zajedničkih rješenja.

Horizontalna preporuka: jezik kao prostor demokracije

Pri suočavanju s dezinformacijama, zelenom tranzicijom i okolišnim sukobima posebnu pozornost treba posvetiti jeziku. Jezik nije samo sredstvo prenošenja informacija, već i prostor u kojem se oblikuju povjerenje, osjećaj pripadnosti i razumijevanje zajedničkih izazova. Pojmovi poput „zelene tranzicije”, „klimatskih politika”, „europskih vrijednosti” ili „sudjelovanja” mogu u lokalnim kontekstima zvučati udaljeno, tehnički ili čak nametnuto ako nisu povezani sa svakodnevnim iskustvima ljudi.

Stoga donositelji odluka, mediji, stručnjaci i organizacije civilnog društva moraju razviti jezik koji je razumljiv, precizan i uključiv, a da pritom ne pojednostavnjuju previše složenost tih pitanja. Komunikacija treba izbjegavati pokroviteljski ton, moraliziranje i podjelu ljudi na „upućene” i „neupućene”. Umjesto toga, trebala bi se temeljiti na zajedničkim vrijednostima, konkretnim lokalnim primjerima i pitanjima koja su ljudima bliska i važna.

Zajednički jezik ne znači izbjegavanje sukoba ili razlika u interesima. On podrazumijeva stvaranje uvjeta u kojima se o tim razlikama može raspravljati bez manipulacije, pokušaja diskreditacije ili polarizacije. Takav je jezik ključan preduvjet za demokratsku otpornost jer omogućuje ljudima da složene promjene dožive kao proces u kojem mogu sudjelovati, a ne kao nešto što im se nameće izvana.

Za donosioce odluka i javne institucije

Rano i istinsko uključivanje zajednice: Lokalne zajednice vrlo su često u proces donošenja odluka oko razvojnih projekata uključene prekasno i bez mogućnosti stvarnog i na potrebama utemeljenog utjecaja. Lokalna zajednica mora biti uključena već u početne faze planiranja infrastrukturnih, energetske i prostorne projekata, a ne tek tijekom formalnih savjetovanja koja se održavaju nakon što su ključne odluke već donesene. Sudjelovanje mora biti sastavni dio procesa planiranja, osobito u situacijama kada projekti izravno utječu na kvalitetu života, zdravlje, lokalni okoliš i budući razvoj zajednice. Smisleno uključivanje zahtijeva dovoljno vremena za raspravu, sudjelovanje različitih skupina stanovnika te jasno pokazivanje na koji su način njihovi prijedlozi i zabrinutosti uzeti u obzir. Samo se na taj način sudjelovanje može uzdići iznad puke formalnosti i postati proces koji gradi povjerenje te smanjuje prostor za manipulaciju.

Pristup razumljivim i pravovremenim informacijama: Javne institucije, ministarstva i tijela lokalne vlasti moraju osigurati jasnu, pravovremenu i dostupnu komunikaciju o klimatskim rizicima, energetske politikama, prostornim zahvatima, javnim ulaganjima i utjecajima na okoliš. Stručna terminologija ne smije postati prepreka javnoj raspravi. Informacije se moraju prezentirati na način koji ljudima omogućuje razumijevanje posljedica odluka na njihov svakodnevni život. Kada su informacije nejasne, pretjerano stručne, nepotpune ili dostavljene prekasno, nastali prostor brzo popunjavaju glasine, pretjerana pojednostavljivanja i dezinformacije.

Visoka transparentnost u donošenju odluka i interesima: Kod razvojnih, energetske i infrastrukturnih projekata mora se osigurati transparentnost u pogledu postupaka, podataka o okolišu, vlasničkih struktura, financijskih interesa i odgovornosti različitih uključenih dionika. Transparentnost nije samo administrativno pitanje, već jedan od ključnih preduvjeta za razvoj povjerenja u zajednici i spram javnih institucija. Dezinformacije se lakše šire ondje gdje je pristup informacijama otežan ili gdje stanovnici imaju osjećaj da se odluke donose bez njihova sudjelovanja. Transparentno donošenje odluka ograničava prostor za manipulaciju i potiče kvalitetniju javnu raspravu.

Za medije, novinare i komunikacijske stručnjake

Kontekstualizacija i provjera izvora: Medijske slobode i neovisno novinarstvo u značajnom su padu posljednjih godina te pod pritiskom SLAPP tužbi koje postaju instrument investitora, korporacija ili lokalnih moćnika. Radi kvalitetnog izvještavanja javnosti kao i radi zaštite interesa novinara i medijskih djelatnika, u izvještavanju o sukobima povezanim sa zelenom tranzicijom, energetske projektima ili pitanjima okoliša ključno je provjeriti izvore, otkriti ekonomske i političke interese te istovremeno ozbiljno shvatiti zabrinutost lokalnih zajednica. Puko prenošenje suprotstavljenih izjava nije dovoljno; važno je prikazati tko govori, s koje pozicije i s kojim interesima. Medijima se preporuča proaktivno provjeravanje tvrdnji, osobito kada se njima iskorištavaju strahovi od gubitka radnih mjesta, tradicionalnog načina života ili lokalne autonomije. Time mogu pridonijeti javnoj raspravi koja se temelji na razumijevanju, a ne na polarizaciji.

Lokalizacija narativa: Medijski sadržaj vrlo često je opterećen apstraktnim i od stvarnosti udaljenim jezikom. Sadržaji vezani uz europske vrijednosti, klimatske promjene ili zelenu tranziciju u svakodnevnom izvještavanju trebaju biti povezani sa lokalno relevantnim temama. Globalne i apstraktne poruke treba pretočiti u konkretne posljedice za svakodnevni život ljudi. Lokalizacija narativa ne znači pojednostavljivanje; riječ je o povezivanju složenih tema s iskustvima koja ljudi prepoznaju kao vlastita. Samo se tako javna rasprava može odmaknuti od dojma udaljenosti i apstraktnosti.

Od izvještavanja o katastrofama do izvještavanja o rješenjima: Mediji bi trebali izvještavati o klimatske promjenama, rizicima za okoliš i zelenoj tranziciji s najvećom ozbiljnošću, ali i posvetiti više prostora provedivim rješenjima, primjerima uspješne prilagodbe, najboljim praksama i konkretnim načinima djelovanja. Pretjerano isticanje katastrofičnih scenarija može dovesti do apatije, osjećaja nemoći i povlačenja iz javne rasprave. Novinarstvo usmjereno na rješenja može pridonijeti većem povjerenju, razumijevanju i uvjerenju da su promjene moguće, čak i kada je riječ o složenim pitanjima zaštite okoliša. Kroz dugoročno kvalitetno iznošenje točnog i vjerodostojnog sadržaja moguće je stvoriti publiku koja će povratno utjecati na smjer uređivačkih politika.

Za organizacije civilnog društva i aktiviste

Strateška komunikacija izvan vlastitog kruga: Organizacije civilnog društva trebaju razviti komunikacijske pristupe koji dopiru do ljudi koji još uvijek ne dijele njihova stajališta niti prate njihov rad. To podrazumijeva korištenje pristupačnog jezika, lokalnih primjera i osobnih priča, kao i uspostavljanje jasnih veza i odnosa između pitanja zaštite okoliša, društvenih pitanja i demokratskih vrijednosti. Ključno je da organizacije ne reagiraju samo defenzivno na pokušaje njihova diskreditiranja ili manipulacije, već da grade vlastite pozitivne i vjerodostojne narative i oko njih stvaraju javnu podršku. Time mogu proširiti prostor za dijalog i smanjiti ovisnost javne rasprave o okvirima koji se temelje na sukobima ili manipulaciji.

Izgradnja međusektorskih saveza: Pri rješavanju pitanja vezanih uz okoliš, demokraciju i razvoj, organizacijama civilnog društva preporuča se da grade saveze s raznolikim skupinama lokalnih dionika – uključujući stanovnike, stručnjake, obrazovne i kulturne ustanove, lokalne inicijative, sindikate, poljoprivrednike, poduzetnike, medije i javne institucije. Takav pristup pomaže rješavanju složenijih izazova kroz razmjenu raznolikih znanja, iskustava i interesa te sprječava svođenje javne rasprave na sukob suprotstavljenih tabora. Također je važno povezivanje s dionicima koji se u javnosti često prikazuju kao potpune suprotnosti. Cilj takvog angažmana nije prikrivanje razlika, već stvaranje prostora u kojem se o razlikama može raspravljati, mogu se prepoznati zajednički problemi i oblikovati razumijevanje pravedne zelene tranzicije sa raznorodnom skupinom dionika i korisnika.

Sustavno dokumentiranje i razmjena znanja: Organizacije civilnog društva trebale bi uspostaviti bolje sustave za pohranu, prijenos i razmjenu iskustava, metodologija, alata i stečenih spoznaja. To može spriječiti gubitak znanja nakon završetka projekata, olakšati rad novim dionicima i omogućiti širenje dobrih praksi na razini cijele regije. Važno je dokumentirati lokalne primjere uspješnog suočavanja s dezinformacijama, poticanja sudjelovanja i rješavanja sukoba vezanih uz okoliš. Na taj se način iskustva iz specifičnih sredina ne gube, već postaju izvor znanja i za druge zajednice.

Za lokalne zajednice, općine i lokalne institucije

Revitalizacija javnih prostora za dijalog: škole, knjižnice, kulturni centri, centri za mlade, udruge i drugi javni prostori mogu postati važna mjesta za strukturirane, moderirane i informirane rasprave. Ti prostori omogućuju susret različitih stajališta u ozračju uzajamnog poštovanja, sprječavajući pritom da se rasprave pretežno prebace na anonimne internetske komentare. Ključno je da takvi procesi budu dostupni različitim skupinama stanovništva, uključujući i one koji inače ne sudjeluju u formalnim procesima sudjelovanja građana. Javni prostori za dijalog čine važan dio demokratske infrastrukture lokalne zajednice.

Jačanje povjerenja na lokalnoj razini: Povjerenje se ne gradi samo širenjem informacija, već redovitim kontaktima, otvorenim slušanjem, transparentnim donošenjem odluka i konkretnim rezultatima suradnje. Stoga su lokalnim zajednicama potrebni procesi koji obnavljaju povjerenje među stanovnicima, institucijama, medijima, stručnjacima i civilnim društvom. Bez povjerenja čak i provjerene informacije teško pronalaze put do javnog diskursa. Stoga je jačanje povjerenja ključan preduvjet za suočavanje s dezinformacijama, sukobima vezanim uz okoliš i osjećajem isključenosti.

Razvoj medijske i digitalne pismenosti na lokalnoj razini: općine, škole, knjižnice, centri za mlade, udruge i druge lokalne institucije trebale bi razvijati programe koji pomažu ljudima prepoznati manipulativne sadržaje, razumjeti način rada algoritama i kritički vrednovati izvore informacija. Medijsku i digitalnu pismenost ne treba promatrati samo kao tehničke vještine; one su sastavni dio demokratske kulture i sposobnosti zajednice da na informiran način odgovori na lokalne izazove.

Za donatore i programe podrške

Dugoročna potpora lokalnim i prekograničnim inicijativama: financijsku podršku potrebno je strateški i dugoročno usmjeriti na razvoj, održavanje i djelovanje organizacija civilnog društva, inicijativa, prekograničnih mreža i lokalnih medija. Kratkoročni projekti često omogućuju početak suradnje, ali ne dopuštaju njezino čvrsto utemeljenje. Jačanje demokratske otpornosti zahtijeva kontinuitet, povjerenje, institucionalno pamćenje i mogućnost postupnog razvoja zajedničkih rješenja. To posebno vrijedi za pogranična područja, gdje su strukture potpore često nedostatne u usporedbi sa velikim urbanim središtima.

Potpora manje vidljivim akterima u pograničnim područjima: Programi potpore trebali bi posvetiti posebnu pozornost organizacijama, inicijativama i pojedincima koji djeluju izvan velikih urbanih središta, a imaju ograničen pristup financiranju, medijskoj vidljivosti i profesionalnim mrežama. Ti akteri često najbolje razumiju lokalne prilike, no nedostaju im resursi da svoja saznanja unesu u širi javni ili politički diskurs. Stoga je njihova podrška ključna za uravnoteženiji i demokratskiji razvoj pograničnih područja.

Financiranje praktičnih alata i procesa učenja: Uz analize i izvješća, potporu treba usmjeriti i na razvoj praktičnih alata, edukacija, lokalnih dijaloga, mentorskih programa te zajedničkih prekograničnih aktivnosti. Takvi oblici djelovanja omogućuju pretvaranje rezultata projekata u konkretne promjene u komunikaciji, suradnji i procesima donošenja odluka. Time se sprječava da preporuke ostanu samo na razini dokumenata te se jačaju kapaciteti lokalnih aktera za dugoročno suočavanje s dezinformacijama, sukobima vezanim uz okoliš i demokratskim izazovima.

Srpanj, 2026.

INSTITUTE FOR
POLITICAL ECOLOGY

G | M | F
Transatlantic
Foundation

Sufinancira
Europska unija

Sufinancirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu. Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.